

Regeringskansliet,
Socialdepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över promemorian Förslag till fritidspeng till barn i hushåll med försörjningsstöd (Ds 2013:70)**

(S2013/7395/FST)

JO har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian.

I promemorian föreslås att det i socialtjänstlagen (2001:453) införs ett nytt kapitel med bestämmelser om fritidspeng. Syftet med förslaget är lovvärt och införandet av en fritidspeng kan bidra till att barn som bor i familjer med knappa ekonomiska resurser ges möjlighet till ett rikare fritidsliv.

Det skulle, såvitt jag kan bedöma, vara möjligt att införa en rätt till fritidspeng genom en ändring av bestämmelsen i 4 kap 3 § socialtjänstlagen om försörjningsstöd. En del av de problem som jag pekar på nedan skulle då kunna undvikas. Jag kan i och för sig inte se att det finns något hinder mot den lagtekniska lösning som föreslås i promemorian angående fritidspengen. Det är dock nödvändigt att en av de föreslagna nya paragraferna, 4 a kap. 1 § socialtjänstlagen, omarbetas. Jag har inte bedömt det meningsfullt att behandla bestämmelsen i detalj men jag vill peka på några brister som behöver avhjälpas.

Enligt förslaget är det ett "hushåll" som är berättigat till fritidspeng. Begreppet "hushåll" används inte tidigare i socialtjänstlagen för att ange vem som är berättigad till bistånd. Av förslaget framgår inte vem som äger företräda "hushållet" när det gäller fritidspeng (jfr. promemorian s. 30 och s. 35). Frågan får betydelse t.ex. när ett barn bor hos en förälder som lever i hushållsgemenskap med någon som inte är barnets förälder eller när det i hushållet finns även vuxna barn. Man kan fråga sig om det är det tillräckligt att en vuxen medlem i hushållet ansöker om fritidspeng eller om alla i hushållet måste stå bakom ansökan? Frågan om vem som ska ansöka om fritidspeng måste klargöras under det fortsatta arbetet med förslaget.

Det är oklart vad kravet att de verksamheter som bedriver fritidsaktiviteterna ska "respektera de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna" innebär (se andra stycket i den aktuella bestämmelsen). I detta sammanhang kan inledningsvis påpekas att den föreslagna lagtexten och författningskommentaren inte överensstämmer med varandra (promemorian s. 8 och s. 36). I författningskommentaren anges att kravet på respekt av de mänskliga rättigheterna inte ställs enbart på den som bedriver verksamheten utan även på själva aktiviteten som sådan. I promemorian görs en hänvisning till

värdegrunden i skollagen. Skollagens bestämmelse om värdegrund kan dock inte utan vidare tillämpas när det gäller att bedöma om ”huvudmannen” för en verksamhet uppfyller kravet i den nu föreslagna bestämmelsen. Oavsett hur man ser på den saken har fritidspengen utformats som en rättighet för ”hushållet” och det är inte acceptabelt om socialnämnden skulle tillåtas att avslå en ansökan på mer eller mindre godtyckliga grunder.

Det framgår inte av promemorian vilken utredning som det är tänkt att socialnämnden ska göra av ”verksamheten” innan nämnden beviljar ”hushållet” fritidspeng. ”Hushållet” kan ha svårt att förebringa utredning om t.ex. huvudmannens ”demokratiska sinnelag”. Att socialnämnden på eget initiativ gör en utredning av en politisk eller religiös organisations ”värdegrund” eller av en fritidsverksamhet som bedrivs av en sådan organisation kan vara en grannliga uppgift. Detta är frågor som måste behandlas ingående under det fortsatta arbetet med förslagen i promemorian.

För handläggningen av ärenden om fritidspeng gäller de övergripande principerna om den enskildes självbestämmande och integritet i socialtjänstlagen (1 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen). Det som anförs i promemorian om sättet för socialnämnden att utbetala fritidspengen väcker frågor om huruvida det beskrivna förfarandet står i överensstämmelse med de angivna principerna (promemorian s. 30 f.). Huruvida det är möjligt för socialnämnden att göra en utbetalning utan att ”verksamheten” kan ”koppla” den till nämnden behöver belysas närmare. Det är enligt min mening ett ovillkorligt krav på handläggningen av ett ärende om fritidspeng att barnets integritet skyddas och att det inte för ”verksamheten” röjs att det är socialnämnden som har betalat t.ex. en medlemsavgift.

Sammanfattningsvis anser jag att förslaget i nuvarande skick inte kan läggas till grund för lagstiftning.

Lilian Wiklund

Carl-Gustaf Tryblom
byråchef
